

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเลย*

DEVELOPMENT OF PARTICIPATIVE ADMINISTRATION MODEL TO ENCOURAGE ACTIVE LEARNING IN SCHOOLS UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES

อาภาพร จันทะนาม*, บุญช่วย ศิริเกษ, พิมพอร์ สดเอี่ยม

Arparporn Chantanam*, Boonchuay Sirikate, Pim-on Sod-ium

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: arparporn.pooky@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) พัฒนารูปแบบการบริหาร และ 3) ประเมินผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเลย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะแรกเป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นโดยใช้แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ครูผู้ช่วย และพนักงานราชการ จำนวน 335 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและครู จำนวน 18 คน ระยะที่สองเป็นการพัฒนารูปแบบโดยการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในขั้นตอนของการร่าง และการยืนยันรูปแบบ และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ และระยะที่สามเป็นการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบโดยผู้ปฏิบัติด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI Modified และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและอภิปรายผลโดยพรรณนาวิธี ผลการวิจัย พบว่า 1) การสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลเชิงรุก ($PNI_{modified} = .49908$) เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า CAMPSD-Process Model เป็นรูปแบบเชิงระบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 2.1) ปัจจัยนำเข้า 2.2) กระบวนการ ที่เรียกว่า CAMPSD Process 2.3) ผลลัพธ์ และ 2.4) ข้อมูลป้อนกลับ และ 3) ผลทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผู้บริหารมีความรู้ และความเข้าใจในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้เป็นอย่างดี ครูมีความพึงพอใจ มีผลงาน และสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, โรงเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the priority needs for participatory administration promoting active learning management; 2) To develop a model of participatory administration; and 3) To evaluate the trial of a participatory administrative model enhancing active learning management in schools under the Loei Primary Educational Service Area Offices. A research and development methodology was used and divided into three phases. In the first phase, priority needs were studied. The data were collected from a sample group of 335 teachers, assistant teachers, and government employees using a 5-point Likert scale questionnaire. The sample was randomly selected using a table by Krejcie and Morgan, along with in-depth interviews with 18 administrators and teachers. In the second phase, the model was developed through group discussions with experts during both the drafting and confirmation stages of the model. The five experts were also used to evaluate the model's appropriateness, consistency, feasibility, and utility. In the third phase, the results of the model's trial were evaluated by practitioners using group discussions. The quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the $PNI_{modified}$ index. The qualitative data were analyzed through content analysis and descriptive discussion. The research findings were as follows: 1) It was found that supporting proactive communication ($PNI_{modified} = .49908$) was the most essential need. 2) The developed model was called the CAMPSD-Process Model. It was a systemic model composed of five components: 2.1) Input; 2.2) A process called the CAMPSD Process; 2.3) output; and 2.4) feedback. 3) The results of the model's trial revealed that administrators had a good level of knowledge and understanding in promoting active learning management. Teachers were satisfied, had successful work outcomes, and were able to effectively develop their students.

Keywords: Model Development, Participatory Administration, Active Learning, School, Loei Primary Educational Service Area Office

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542); (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545) ซึ่งถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของประเทศ นอกจากนี้ยังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกใน พรบ. การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 และ 4 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553); (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) โดยกฎหมายดังกล่าวมุ่งเน้นให้ “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เน้นการปฏิบัติจริง ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างสรรคทางปัญญา (Constructivism) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา (สถาพร พททณิกุล, 2555) ต่อมาในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้วางกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา โดยเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) และกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น นโยบาย “การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” และนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้: Active Learning” (ไทยรัฐออนไลน์, 2558); (ไทยโพสต์, 2565) ซึ่งกลายเป็น

นโยบายสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรมครูสู่นวัตกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตโควิด-19 (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) รวมถึงนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และ 2566 ที่เน้นย้ำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้จัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การแก้ปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ผู้บริหารศึกษาในฐานะผู้กำกับควบคุมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participative administration/management) เพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2545) อย่างไรก็ตามการบริหารในปัจจุบันอาจยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดนี้มากนัก ส่งผลให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับโรงเรียนยังขาดประสิทธิภาพ

จากการสำรวจเอกสารและนโยบายที่ผ่านมา พบว่าการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างยั่งยืน จำเป็นจะต้องมีภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ, 2545) การบริหารแบบมีส่วนร่วมถือเป็นรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562) ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม และยังช่วยสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอีกด้วย (สุนทร โคตรบรรเทา, 2551) แต่ในทางปฏิบัติ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดเลย อาจยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่เนื่องจากขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน

ดังนั้น การวิจัยและพัฒนากระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากผลการศึกษาที่ได้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน โดยผู้บริหารโรงเรียนใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมาผลักดันการบริหารจัดการให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย
3. เพื่อประเมินผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 : การดำเนินการในระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย

แหล่งข้อมูล: ซึ่งประกอบด้วย 1) หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Administration) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู (Active Learning) ความต้องการจำเป็น (Priority

Needs) ในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สถานการณ์การจัดการศึกษาของประเทศ ปัญหาที่เผชิญอยู่ รวมทั้งศึกษานโยบายของรัฐ กรอบทิศทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้อง และประเด็นอื่น ๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเจาะจงเลือกจากโรงเรียนที่เป็นพื้นที่วิจัย จำนวน 9 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 2 และ 3 รวมทั้งสิ้น 18 คน และ 3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample group) เป็นครูครูผู้ช่วย และพนักงานราชการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย จำนวน 2,584 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 335 คน และการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

เครื่องมือวิจัย: 1) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2) แบบสอบถามความต้องการจำเป็น เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert, R., 1961) เพื่อหาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย

การวิเคราะห์ข้อมูล: สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวคิดของ ไมล์ส และ ฮูเบอร์แมน (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Priority Needs Index Modified (PNI Modified)

ระยะที่ 2 : การดำเนินการในระยะที่ 2 เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย มีกระบวนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ 1) การยกร่างรูปแบบ และ 2) การตรวจสอบรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างรูปแบบ: ยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) มีการดำเนินการ คือ 1) นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ทั้งในส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และจากแบบสอบถามความต้องการจำเป็น มาประมวลและสังเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดของ ไมล์ส และฮูเบอร์แมน (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994) 2) ร่างรูปแบบ โดยใช้วิธีการเชิงระบบ (System Approach) 3) รูปแบบที่จัดทำขึ้นประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบของรูปแบบ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ นโยบาย ผู้บริหารโรงเรียน ครู งบประมาณ วัสดุ สื่อ นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กระบวนการ (Process) ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และกระบวนการดำเนินการ PAOR ผลลัพธ์ (Output) ได้แก่ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถของผู้บริหารในการบริหารแบบมีส่วนร่วม และความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ได้แก่ ข้อเสนอแนะ และการประเมินผล พร้อมจัดทำคู่มือในการนำ (ร่าง) รูปแบบไปทดลองใช้ 4) นำร่างรูปแบบที่จัดทำขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ และ 5) ปรับปรุงและแก้ไขร่างรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบ: เป็นการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล: กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือวิจัย: การสนทนากลุ่ม (Focus-group discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) โครงร่างดัชนีพันธุ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย 2) เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบของรูปแบบ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ นโยบาย ผู้บริหารโรงเรียน ครู งบประมาณ วัสดุ สื่อ นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กระบวนการ (Process) ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และกระบวนการดำเนินการ PAOR ผลลัพธ์ (Output) ได้แก่ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถของผู้บริหารในการบริหารแบบมีส่วนร่วม และความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ได้แก่ เงื่อนไขการใช้ และการประเมินผล และ 3) ประเด็นคำถามประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย ได้แก่ ภาพรวมของรูปแบบ องค์ประกอบกระบวนการ และแนวทางของรูปแบบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล: จัดสนทนากลุ่ม โดยใช้ประเด็นคำถามประกอบการสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยเฉพาะข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย ก่อนนำไปทดลองใช้

4. ผลที่ได้จากการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า มีความแตกต่างจากขั้นตอนยกร่าง คือ ในส่วนของกระบวนการ (Process) เกิดรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เรียกว่า CAMPSD Model ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย หลักการ (Principles) และผู้ปฏิบัติ (People) คือ ผู้บริหารและครู ผลลัพธ์ (Output/Products) คืองานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามรูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาครู

ระยะที่ 3 : การดำเนินการในระยะที่ 3 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ การประเมินผลทดลองใช้ร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเลย ประกอบด้วย กระบวนการดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ การทดลองใช้รูปแบบ และการประเมินผลทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองใช้: ในขั้นตอนนี้เป็นการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในร่างรูปแบบ

แหล่งข้อมูล: 1) โรงเรียนทดลอง ได้แก่ โรงเรียนบ้านโคกงาม ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และโรงเรียนบ้านหนองหลวง-ซ่งสี ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านหนองหลวง ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และ 2) กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร คณะครู และผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในโรงเรียนทดลอง

เครื่องมือ: 1) แบบบันทึกการสังเกตการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน 3) แบบประเมินความพอใจของครูในการปฏิบัติตามรูปแบบฯ 4) แบบรายงานผลการเรียนรู้ของนักเรียน และ 5) แบบบันทึกการประชุม

การเก็บรวบรวมข้อมูล: 1) คัดเลือกโรงเรียนทดลองที่เหมาะสมโดยเป็นโรงเรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วน สามารถเป็นตัวแทนของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดเลย ทั้ง 3 เขต โดยเป็นโรงเรียนที่มี

ชื่อเสียงด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและผู้บริหารโรงเรียนมีชื่อเสียงหรือเป็นที่ยอมรับด้านการบริการแบบมีส่วนร่วมในการวิจัยนี้ คือ โรงเรียนบ้านโคกงาม และโรงเรียนบ้านหนองหลวง-ซึ่งสี่ 2) ประชุมชี้แจงการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นแก่ผู้บริหาร คณะครูและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในโรงเรียนเป้าหมาย โดยถือว่าเป็นทั้งผู้ปฏิบัติและผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยนี้ 3) ดำเนินการทดลองตามคู่มือการใช้รูปแบบ โดยดำเนินการตามกระบวนการ PAOR ซึ่งระหว่างดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยกำหนดให้มีการบันทึกการปฏิบัติงานเพื่อตรวจสอบและถอดบทเรียนว่าการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลยนั้นสามารถดำเนินการไปด้วยดีหรือมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร 4) กำหนดวงรอบทดลอง 1 วงรอบ โดยผู้วิจัยจะเข้าไปกำกับติดตามผลการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในร่างรูปแบบ โดยกำหนดการติดตามผลเดือนละ 1 ครั้ง ในรูปแบบของการตรวจเยี่ยม สัมภาษณ์ รับฟังปัญหา ร่วมหาแนวทางแก้ปัญหา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา และ 5) ในการตรวจเยี่ยมแต่ละครั้ง ถือว่าเป็นการประเมินรูปแบบที่นำไปทดลองใช้ด้วย ซึ่งอาจจะมีการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแบบเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมและจำเป็น

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินผลหลังการทดลองใช้: ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบหลังสิ้นสุดวงรอบการทดลองใช้ มีการดำเนินการ

แหล่งข้อมูล: กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์

เครื่องมือ: การประชุมสะท้อนผล (Review) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบที่ผู้วิจัยปรับจากการนำเสนอและนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล: 1) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเชิญเข้าร่วมประชุมสะท้อนผล 2) จัดประชุมสะท้อนผล และ 3) นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมสะท้อนผลมาปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ได้ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย ฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล: ในทุกระยะของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการแยกให้เห็นถึงส่วนประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบที่ได้มา โดยมีขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์รายละเอียดถึงส่วนประกอบที่ได้จากประเด็นที่ศึกษา 2) นำส่วนประกอบมาจัดเป็นหมวดหมู่ 3) ศึกษาความเชื่อมโยงของส่วนประกอบที่ได้ และ 4) สรุปเป็นสาระสำคัญ เป็นข้อค้นพบจากการศึกษา

ผลการวิจัย

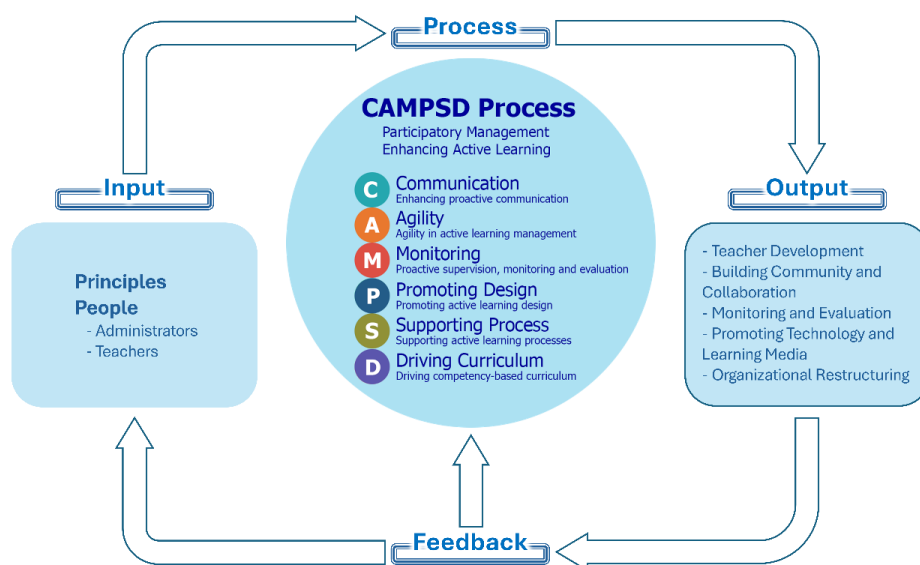
การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบ มีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเลย พบว่า การสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลเชิงรุก ($PNI_{\text{modified}} = .49908$) เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา คือ การนิเทศติดตามและประเมินผลเชิงรุก ($PNI_{\text{modified}} = .44936$) และการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด ($PNI_{\text{modified}} = .37717$) ตามที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย (n = 335)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย	การประเมินความต้องการจำเป็น						PNI modified	ลำดับ
	สภาพที่คาดหวัง (I)			สภาพปัจจุบัน (D)				
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การส่งเสริมการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.01	0.530	มาก	2.89	0.385	ปานกลาง	0.38837	5
2. การสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.95	0.519	มาก	2.85	0.411	ปานกลาง	0.38948	4
3. การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ	3.95	0.488	มาก	2.87	0.381	ปานกลาง	0.37717	6
4. การนิเทศ ติดตามและประเมินผลเชิงรุก	3.92	0.558	มาก	2.70	0.476	ปานกลาง	0.44936	2
5. การสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลเชิงรุก	4.15	0.590	มาก	2.77	0.422	ปานกลาง	0.49908	1
6. ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.03	0.541	มาก	2.86	0.378	ปานกลาง	0.41214	3

2. ผลการศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นใช้กระบวนการ CAMPSD Model มีลักษณะเป็นแบบเชิงระบบ (Systematic Model) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ หลักการ (Principles) ผู้ปฏิบัติ (People) คือ ผู้บริหาร และครู 2) กระบวนการ (Processes) มี 6 องค์ประกอบ ที่เรียกว่า CAMPSD Process คือ 1) การสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลเชิงรุก (Communication: Enhancing proactive communication) 2) ความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Agility: Agility in active learning management) 3) การนิเทศ ติดตามและประเมินผลเชิงรุก (Monitoring: Proactive supervision, monitoring and evaluation) 4) การส่งเสริมการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Promoting Design: Promotion active learning design) 5) การสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Supporting Process: Supporting active learning processes) และ 6) การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Driving Curriculum: Driving competency-based curriculum) 3) ผลลัพธ์ (Output) คืองานที่เกิดขึ้นจากการบริหาร และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) โดยมีรูปแบบดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (CAMPSD-Process Model)

3. ผลการศึกษาการประเมินผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบบันทึกการประชุม บันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้บริหาร บันทึกการสังเกตการสอนของครู และบันทึกการมีส่วนร่วมในการเรียนของนักเรียน และการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกกงามและผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองหลวง-ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ครูมีความพึงพอใจในการทดลองใช้รูปแบบ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ และสามารถพัฒนา นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเลย อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา คือ การส่งเสริมการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลเชิงรุก เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด โดยอาจเป็นเพราะ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ” (Competency-Based Curriculum) ได้รับการยอมรับว่าเป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดในระบบการศึกษาไทย เนื่องจากเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต การเรียนรู้ และการทำงานในโลกแห่งอนาคตได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการศึกษาที่เน้นเนื้อหาและการท่องจำไม่สามารถตอบสนองต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา หรือสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นจึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่หลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ ซึ่งเน้น “ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง” เช่น การคิดเชิงระบบ การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (OECD, 2018) นอกจากนี้หลักสูตรฐานสมรรถนะช่วยลดช่องว่างระหว่างการศึกษาและโลกแห่งการทำงาน โดยเฉพาะในบริบทประเทศไทยที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะของผู้เรียนยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ที่เสนอให้มีการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้สมรรถนะเป็นฐานเพื่อผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) และกระทรวงศึกษาธิการโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้เริ่มทดลองใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในบางโรงเรียนและมีแผนขยายผลในระดับประเทศ เนื่องจากเล็งเห็นว่าหลักสูตรปัจจุบันไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย “ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่ออนาคต” ของรัฐบาลในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579

สำหรับการส่งเสริมการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถือว่าเป็นเป็นความต้องการจำเป็นอันดับรองลงมา เนื่องจากเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้อย่างมีความหมายของผู้เรียน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่ได้เกิดขึ้นจากกิจกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการออกแบบที่มีเป้าหมาย ชัดเจน มีการวางแผนเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลที่สอดคล้องกัน ซึ่งจากรายงานของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ระบุว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนในประเทศไทยยังคงเน้นการจำมากกว่าการใช้ทักษะระดับสูง ทำให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้น จึงเสนอแนวทางการยกระดับการเรียนรู้ผ่านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในทุกระดับการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดเชิงสร้างสรรค์ และสะท้อนความคิดตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) นอกจากนี้ Trilling, B. & Fadel, C. ในงาน 21st Century

Skills: Learning for Life in Our Times ได้เน้นย้ำว่า หากครูยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ผู้เรียนจะไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกยุคใหม่ได้อย่างเพียงพอ การส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ จึงเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Trilling, B. & Fadel, C., 2009)

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลยใช้วิธีการเชิงระบบ (Systematic Approach) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบของรูปแบบ ผลลัพธ์ และข้อมูลป้อนกลับ การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนคุณภาพของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ที่พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ ชื่อรูปแบบ ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ แนวทางการประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ งานวิจัยของ ศุภชัย สมนวน เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยพบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล (ศุภชัย สมนวน, 2565) และงานวิจัยของ อรไท แสงลุน และ มนสิข สิริสมบุญ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ โดยพบว่า รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล (อรไท แสงลุน และมนสิข สิริสมบุญ, 2564)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกงามและบ้านหนองหลวง-ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน และสามารถส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนานักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนานักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียน เพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (Sopa, N. & Wongsawat, S., 2021) ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและความผูกพันในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการกระจายอำนาจและการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและครู การมีส่วนร่วมนี้ช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือในทีมงาน ส่งผลให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังช่วยส่งเสริมให้ครูมีความกล้าคิด กล้าทดลองใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ได้อย่างต่อเนื่อง (Kongkaew, P., 2020) ครูไม่เพียงแต่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังได้รับความร่วมมือจากเพื่อนครูและบุคลากรในโรงเรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของนักเรียนในแต่ละพื้นที่ การสนับสนุนเช่นนี้ช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ระบุว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ (วัฒนชัย วินิจจะกูล, 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของนักเรียนอย่างยั่งยืน การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันในองค์กร ส่งเสริมความรับผิดชอบและความตั้งใจในการพัฒนาผลงานทาง

การศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ บริบทของโรงเรียนในจังหวัดเลยซึ่งมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญยิ่งขึ้น เพราะการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของผู้เรียนในพื้นที่นั้น ๆ อย่างแท้จริง (Sopa, N. & Wongsawat, S., 2021) ส่งผลให้การพัฒนานักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยใช้วิจัยและพัฒนา (R&D) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบ CAMPSD-Process Model ที่มี 4 องค์ประกอบ และประเมินผลการทดลองใช้ พบว่า ผู้บริหารสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีความพึงพอใจ และนักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น จึงเหมาะแก่การขยายผลในสถานศึกษาอื่นต่อไป และเพื่อให้การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการให้โรงเรียนควรพิจารณาดำเนินการตามแนวทางดังต่อไปนี้ คือ 1) แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนและจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยการแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และตัวแทนครูจากทุกกลุ่มสาระฯ และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีร่วมกัน โดยระบุเป้าหมายที่ชัดเจน กิจกรรมที่ต้องทำ ระยะเวลา ดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จที่วัดผลได้จริง 2) สร้างความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหาร โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยอาจเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาเป็นวิทยากร หรือให้ครูที่มีประสบการณ์ในโรงเรียนเป็นผู้ถ่ายทอด และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Professional Learning Community - PLC) อย่างสม่ำเสมอในแต่ละกลุ่มสาระฯ เพื่อให้ครูได้นำเสนอแนวคิด เทคนิค และปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้สามารถช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ และ 3) ส่งเสริมบทบาทครูในการออกแบบและประเมินผลการเรียนรู้ โดยสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และออกแบบแผนการสอนเชิงรุกอย่างเต็มที่ โดยผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นโค้ชและที่ปรึกษามากกว่าการสั่งการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้ครูสามารถทดลองและปรับใช้รูปแบบการสอนใหม่ ๆ ได้อย่างเต็มที่ และปรับระบบการประเมินผลการสอน โดยเน้นการประเมินที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการสอนของตนเองและเพื่อนร่วมงาน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนชนบท และโรงเรียนในเขตเมือง เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลและปรับปรุงให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท ควบคู่กับการวิจัยเชิงทดลองในระยะยาวเพื่อประเมินผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและพัฒนาการของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งนี้ควรขยายการวิจัยไปสู่ระดับการศึกษาขั้นสูงและการศึกษานอกระบบ รวมถึงพัฒนาเครื่องมือและตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อการวัดและประเมินผลที่แม่นยำ และตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ไทยโพสต์. (2565). ตรีนุช โชว์หลักฐานขับเคลื่อนปฏิรูปอบบรมครู-สอนแบบ Active Learning นร.กว่า 2 แสน. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.thaipost.net/education-news/144688/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). เช็คความพร้อม! ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ 3,831 โรง ดีเคีย. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/content/536176>
- _____. (2564). ปักหมุดกระทรวงศึกษาธิการก้าวข้ามโควิด-19 ชูธงขับเคลื่อน “Active Learning”. หมวดข่าวทั่วไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก <https://shorturl.asia/gVcSy>
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 123 ก หน้า 16 - 21 (19 ธันวาคม 2545).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก หน้า 1 - 3 (22 กรกฎาคม 2553).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 - 53 (1 พฤษภาคม 2562).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 - 20 (19 สิงหาคม 2542).
- วัฒนชัย วินิจจะกุล. (2018). ผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วมต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- ศุภชัย สมนวน. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ (Quality of students derived from active learning). วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(2), 1-15.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครู สมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวาน จำกัด.
- _____. (2562). รายงานการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2563). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2551). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- อรไท แสงลุน และมนสิข สิริสมบุญ. (2564). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2545). การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kongkaew, P. (2020). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษา.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

- Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030*. Paris: OECD Publishing.
- Sopa, N. & Wongsawat, S. (2021). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารวิจัยการบริหารการศึกษา*, 15(1), 78-95.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco: Jossey-Bass.